

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Οι καταναλωτές έχουν εκφράσει τις επιθυμίες τους για την ικανοποίηση συγκεκριμένων αναγκών μέσω της κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών. Ταυτόχρονα λόγω της εξέλιξης των αναγκών τους, τα αγαθά και τις υπηρεσίες που χρειάζονται δεν μπορούν να τα παράγουν οι ίδιοι. Σε αυτό το σημείο οι παραγωγοί αγαθών και υπηρεσιών, μετατρέπουν τους παραγωγικούς συντελεστές σε καταναλωτικά αγαθά. Η μετατροπή των παραγωγικών συντελεστών σε τελικά προϊόντα μπορεί να γίνει με διάφορους συνδυασμούς. Ο παραγωγός πρέπει να έχει τις γνώσεις να εντοπίσει και επιλέξει τον βέλτιστο συνδυασμό.

1. Η προσφορά αγαθών

1.1. Οι καμπύλες ίσου προϊόντος

Σε προηγούμενο κεφάλαιο έχουμε εξετάσει τη συνάρτηση παραγωγής για την περίπτωση ενός σταθερού και ενός μεταβλητού παραγωγικού συντελεστή. Έτσι διαπιστώσαμε το σημαντικό για την οικονομική επιστήμη, αλλά και για την οργάνωση και διοίκηση της παραγωγής το νόμο της φθίνουσας απόδοσης. Τώρα θα εξετάσουμε τη συμπεριφορά του προϊόντος όταν και οι δύο παραγωγικοί συντελεστές μεταβάλλονται. Δεχόμαστε ότι μεταβάλλονται ταυτόχρονα και ο παραγωγικός συντελεστής εργασία (E) και ο παραγωγικός συντελεστής κεφάλαιο (K), η υπόθεση αντικατοπτρίζεται στον Πίνακα 1 όπου παρουσιάζονται οι τρεις διαφορετικές ποσότητες (20, 50, 80) του αγαθού A και οι έξι διαφορετικοί συνδυασμοί παραγωγής αυτών.

Πίνακας 1 Συνδυασμοί ίσου προϊόντος

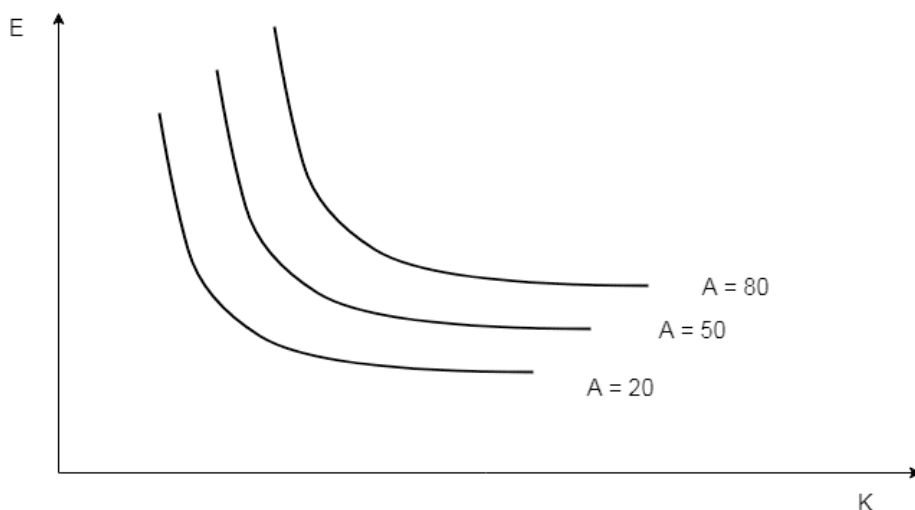
Συνδυασμοί	A=20		A=50		A=80	
	E	K	E	K	E	K
A	9	1	10	3	11	5
B	7	2	8	4	9	6
Γ	5	4	6	5	8	7
Δ	4	7	5	8	6	12
E	3	10	4	11	5	16
ΣΤ	2	15	3	16	4	22

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι η ποσότητα 20 του αγαθού A μπορεί να παραχθεί με έξι διαφορετικούς συνδυασμούς. Δηλαδή, μπορεί να παραχθεί η ίδια ποσότητα, χρησιμοποιώντας περισσότερες ποσότητες εργασίας και λίγες ποσότητες κεφαλαίου ή και αντίστροφα.

Καμπύλη ίσης ποσότητας προϊόντος εννοούμε την καμπύλη κατά μήκος της οποίας όλοι οι δυνατοί συνδυασμοί των δύο παραγωγικών συντελεστών παράγουν την ίδια ποσότητα προϊόντος.

Όλοι οι συνδυασμοί των δύο παραγωγικών συντελεστών κατά μήκος της καμπύλης ίσης ποσότητας προϊόντος είναι τεχνικά δυνατοί, αλλά μόνο ένας απ' αυτούς είναι οικονομικά ο πιο αποδοτικός, δηλαδή αυτός που επιτυγχάνει την ίδια ποσότητα προϊόντος με το ελάχιστο κόστος.

Διάγραμμα 1 Καμπύλες ίσου προϊόντος



Ο παραγωγός βέβαια για να επιλέξει τον ένα και μοναδικό συνδυασμό θα κατευθυνθεί όχι μόνο από το ελάχιστο κόστος, αλλά και από παράγοντες όπως: η ποιότητα της παραγωγής, οι διαθέσιμες γνώσεις για την εφαρμογή συγκεκριμένου παραγωγικού συνδυασμού κ.ά.

Ιδιότητες καμπυλών ίσου προϊόντος:

1. Αρνητική κλίση
2. Δεν τέμνονται μεταξύ τους.
3. Όταν απομακρύνονται από την αρχή των αξόνων τόσο μεγαλύτερη η ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος

1.2. Ο νόμος της προσφοράς

Όπως η συνολική ζήτηση για ένα προϊόν είναι το οριζόντιο άθροισμα της ζήτησης όλων των καταναλωτών, κατά τον ίδιο τρόπο και η συνολική προσφορά ενός προϊόντος είναι το οριζόντιο άθροισμα της προσφοράς όλων των επιμέρους παραγωγών του. Οι παραγωγοί εμπλέκονται στην παραγωγική διαδικασία με σκοπό να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες που έχουν εκφράσει σαν ανάγκη-επιθυμία οι καταναλωτές. Ενώ η εμπλοκή τους στην παραγωγική διαδικασία είναι κοινωνική, δηλαδή παράγουν αγαθά και υπηρεσίες για το σύνολο του πληθυσμού, ενεργούν καθαρά ατομικιστικά, δηλαδή παράγουν για δικό τους όφελος, δηλαδή το κέρδος.

Πίνακας 2 Προσφορά

Τιμή (P)	Προσφερόμενη ποσότητα (Q)
183	69
300	74
600	76

Ο νόμος της προσφοράς αναφέρεται στη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην τιμή ενός αγαθού και στις ποσότητες του αγαθού που προσφέρονται σε κάθε τιμή στην αγορά, κατά τη διάρκεια μιας ορισμένης χρονικής περιόδου. Σύμφωνα με το νόμο της προσφοράς, η παραγόμενη και προσφερόμενη ποσότητα ενός αγαθού αυξάνεται καθώς η τιμή του αγαθού αυξάνεται και μειώνεται καθώς η τιμή του μειώνεται. Ο συνδυασμός της τιμής και της ποσότητας ενός αγαθού, ο οποίος φανερώνει την επιθυμία αλλά και τη δυνατότητα προσφοράς από έναν παραγωγό ορισμένων ποσοτήτων του αγαθού αυτού, παρουσιάζεται στον Πίνακα 2, από τον οποίο, όπως και στην περίπτωση της καμπύλης ζήτησης, προκύπτει η

ΔΑΠΑΝΕΣ - ΑΜΟΙΒΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

1. Δαπάνες – αμοιβές παραγωγικών συντελεστών

Οι παραγωγικοί συντελεστές συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία με πρωτοβουλία των κάτοχών τους (των ιδιοκτητών) και ο μοναδικός τους σκοπός είναι η αμοιβή τους. Οτιδήποτε συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία, δημιουργεί κόστος και στη συνέχεια πρέπει να αμείβεται. Η αμοιβή των παραγωγικών συντελεστών διαμορφώνει το οικονομικό αποτέλεσμα, δηλαδή τα εισόδημα των κατόχων τους. Το εισόδημα προκύπτει από τη χρήση των παραγωγικών συντελεστών. Άρα ο κάθε παραγωγικός συντελεστής δημιουργεί, ανάλογα τη χρήση τους, τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά κ.α. αμείβεται. Οι παραγωγικοί συντελεστές ανήκουν ή στην αγροτική εκμετάλλευση-επιχείρηση-οικογένεια ή σε τρίτους (ξένους, δηλαδή ενοικιάζονται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα). Έτσι διακρίνομαι τους παραγωγικούς συντελεστές σε ιδιόκτητους και ξένους. Όλοι οι παραγωγικοί συντελεστές προκαλούν κόστος και μόνο οι ξένοι παραγωγικοί συντελεστές προκαλούν δαπάνη. Δηλαδή οι ιδιόκτητοι προκαλούν κόστος – συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία – χωρίς να δημιουργείται δαπάνη, δηλαδή δεν αμείβονται. Ενώ οι ξένοι παραγωγικοί συντελεστές προκαλούν κόστος και δαπάνη – αμείβονται για τη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία. Η οικονομική επιστήμη μελετάει το κόστος παραγωγής, άρα λαμβάνει υπόψη και τη συμμετοχή των ιδιόκτητων παραγωγικών συντελεστών στην παραγωγική διαδικασία και στο κόστος. Η λογιστική ασχολείται μόνο με τις δαπάνες και θα ασχοληθεί μόνο με τις αμοιβές των ξένων παραγωγικών συντελεστών, δηλαδή αυτών που υπάρχουν παραστατικά (τιμολόγια κλπ).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι παραγωγικοί συντελεστές και οι αμοιβές αυτών.

Παραγωγικός συντελεστής	Αμοιβή
Έδαφος	Ενοίκιο
Εργασία	Μισθός
Κεφάλαιο	Τόκος

Δαπάνες εδάφους

Οι δαπάνες εδάφους προκύπτουν από τη χρήση του παραγωγικού συντελεστή έδαφος και χαρακτηρίζονται ως αμοιβή του εδάφους που ονομάζεται «ενοίκιο». Δηλαδή το ενοίκιο του εδάφους είναι η αμοιβή χρήσης αυτού με σκοπό την παραγωγή φυτικών ή ζωικών προϊόντων. Σαν μονάδα μέτρησης του εδάφους είναι το στρέμμα. Το έδαφος αυτό ανήκει είτε στον παραγωγό (ιδιόκτητο), είτε σε τρίτα άτομα (μισθώνεται). Όταν το ενοίκιο αναφέρεται σε έδαφος που ανήκει στην εκμετάλλευση τότε το ενοίκιο ονομάζεται «τεκμαρτό ενοίκιο». Το τεκμαρτό ενοίκιο δεν πληρώνεται, δηλαδή δεν είναι χρηματικό και δεν υπάρχουν λογιστικά παραστατικά – όπως στην περίπτωση που μισθώνεται από τρίτους (ξένους). Το τεκμαρτό όμως ενοίκιο καταλογίζεται ως δαπάνη στην κατηγορία «δαπάνες εδάφους» και συμμετέχει στο συνολικό κόστος παραγωγής. Δηλαδή οι ιδιόκτητες εκτάσεις, αφού συμμετέχουν στην παραγωγική διαδικασία, υπολογίζουμε την αμοιβή αυτών, στο κόστος παραγωγής. Ενώ δηλαδή, εάν οι ιδιόκτητες εκτάσεις νοικιάζονταν σε τρίτους θα επέφεραν στην αγροτική εκμετάλλευση-επιχείρηση-οικογένεια ένα ενοίκιο-έσοδο, το οποίο αυτό χάνεται λόγω της χρησιμοποίησης των εκτάσεων αυτών από την ίδια την οικογένεια. Ή εάν η αγροτική εκμετάλλευση-επιχείρηση-οικογένεια νοικίαζε μία όμοια έκταση θα πλήρωνε ένα ποσό για ενοίκιο. Ακριβώς, αυτό το έσοδο που «χάνει» η αγροτική εκμετάλλευση-επιχείρηση-οικογένεια το υπολογίζει στην αμοιβή των ιδιόκτητων εκτάσεων.

Ο καθορισμός του ύψους της αμοιβής του εδάφους, εξαρτάται από τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά, από τη δυνατότητα άρδευσης ή μη, από την ευκολία καλλιέργειας, από την εύκολη ή μη πρόσβαση, από το είδος της καλλιέργειας (κά- ποιες φορές ο ιδιοκτήτης του εδάφους μπορεί να διαφοροποιεί το ενοίκιο, ανάλογα με την καλλιέργεια) καθώς και από διάφορα άλλα κριτήρια. Επίσης το ύψος του ενοικίου ταυτόχρονα με τα παραπάνω ποιοτικά χαρακτηριστικά, εξαρτάται από την προσφορά και ζήτηση εκτάσεων για ενοικίαση. Το ενοίκιο εκτός από χρήμα, μπορεί να καταβληθεί και σε είδος, δηλαδή σε ποσότητες από το παραγόμενο προϊόν ή με άλλο αγροτικό προϊόν.

Δαπάνες εργασίας

Η αμοιβή εργασίας είναι η απαίτηση του εργαζόμενου για τις προσφερόμενες υπηρεσίες που προσέφερε. Σαν μονάδα μέτρησης της εργασίας που παρέχεται στην αγροτική οικονομία, είναι ο μηνιαίος μισθός ή το ημερομίσθιο ή η ωριαία αμοιβή ή η αμοιβή με βάση εκτελούμενο έργο. Η χρησιμοποιούμενη εργασία σε μια αγροτική εκμετάλλευση, προέρχεται είτε από την ίδια την οικογένεια (οικογενειακή εργασία), είτε από τρίτους (ξένη εργασία). Το ύψος της αμοιβής καθορίζεται από πολλούς παράγοντες. Ο μισθός διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος εργασίας, την εξειδίκευση, την περιοχή και τον κλάδο. Ουσιαστικά το ύψος του μισθού εξαρτάται από την προσφορά και τη ζήτηση εργασίας, τη δύναμη των εργατικών συνδικάτων και τη νομοθεσία του κράτους σχετικά με τις κατώτατες και ανώτατες αμοιβές, τις υποχρεωτικές ασφαλιστικές καλύψεις και τα κοινωνικά επιδόματα. Η αμοιβή της εργασίας εκτός από χρήμα, μπορεί να καταβληθεί και σε είδος, δηλαδή σε ποσότητες από το παραγόμενο προϊόν ή με άλλο αγροτικό προϊόν. Στον υπολογισμό της αμοιβής εργασίας υπολογίζουμε και την αμοιβή της οικογενειακής εργασίας - του κάτοχου της αγροτικής εκμετάλλευσης, της/του συζύγου, των γονέων και τέκνων αυτών, εάν εργάζονται ή έστω ευκαιριακά βοηθάνε. Εάν τα συγκεκριμένα άτομα δεν απασχολούνταν στην αγροτική εκμετάλλευση-επιχείρηση, αυτό το χρόνο/ημερομίσθια θα τον διέθεταν ή σε τρίτους - σε άλλη αγροτική εκμετάλλευση ή σε άλλη δραστηριότητα και θα δημιουργούσε έσοδο. Ακριβώς, αυτό το έσοδο που «χάνει» η αγροτική εκμετάλλευση-επιχείρηση-οικογένεια το υπολογίζει στην αμοιβή της οικογενειακής εργασίας. Στην περίπτωση αυτή - όπως και στο έδαφος - η δαπάνη της εργασίας είναι «τεκμαρτή», δηλαδή δεν καταβάλλεται στο εργαζόμενο μέλος της οικογένειας, αλλά καταλογίζεται ως δαπάνη στην κατηγορία «δαπάνες εργασίας» και συμμετέχει στο συνολικό κόστος παραγωγής.

Η εργασία επίσης μπορεί να διακρίνεται ως μόνιμη εργασία και ως εποχική εργασία. Η διάκριση εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες για εργασία της αγροτικής εκμετάλλευσης-επιχείρησης. Για τη μόνιμη εργασία, η οποία διαρκεί τουλάχιστον ένα έτος, η αμοιβή ονομάζεται μισθός και καταβάλλεται κάθε μήνα. Για την εποχική εργασία, η διάρκεια της οποίας συνήθως είναι κάποιον ημερών, η αμοιβή είναι σε ωριαία ή σε ημερήσια βάση και καταβάλλεται μετά το πέρας της ημέρας ή με το πέρας της εποχικής εργασίας. Στην περίπτωση αυτή η αμοιβή μπορεί να δοθεί - κατόπιν αρχικής συμφωνίας και των δύο μερών - σε είδος του παραγόμενου προϊόντος, κυρίως όταν πρόκειται για εποχική εργασία συγκομιδής αγροτικών προϊόντων, τα οποία έχουν διάρκεια ζωής και μπορούν να αποθηκευτούν.

Τέλος στην περίπτωση της εργασίας υπάρχουν και πρόσθετες δαπάνες οι οποίες πρέπει να υπολογίζονται ή ανά εργαζόμενο ή στο σύνολο. Τέτοιες δαπάνες είναι οι ασφαλιστικές εισφορές, και πιθανόν δαπάνες σίτισης, διαμονής και μεταφοράς.

Δαπάνες κεφαλαίου

Η αμοιβή του κεφαλαίου είναι ο τόκος. Το κεφάλαιο επίσης το διακρίνουμε σε ίδιο κεφάλαιο (οικογενειακό) και τρίτων (ξένο). Ο τόκος του κεφαλαίου, δηλαδή η δαπάνη αυτή προκύπτει από τον ετήσιο τόκο των χρημάτων που επενδύθηκαν στα πάγια περιουσιακά στοιχεία της μονάδας (έδαφος, κτίρια, μηχανήματα κλπ.) ή για κυκλοφορούντα (σπόροι, φάρμακα, λιπάσματα, εφόδια κλπ.). Τα απαιτούμενα χρήματα που για τις ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας θα μετατραπούν σε κεφάλαιο, μπορεί να ανήκουν στην ίδια την οικογένεια ή σε τρίτους (δανεισμός). Η ζήτηση για κεφάλαιο είναι αποτέλεσμα των επιχειρηματικών ευκαιριών και αποφάσεων της αγροτικής εκμετάλλευσης-επιχείρησης-οικογένειας και η προσφορά εξαρτάται από τη νομισματική πολιτική του κράτους και της γενικότερης πολιτικής δανεισμού σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και από τις διαθέσιμες αποταμιεύσεις της αγροτικής εκμετάλλευσης-επιχείρησης-οικογένειας. Τέλος το ύψος του τόκου δανεισμού εξαρτάται από τον προορισμό και τη χρήση του κεφαλαίου, καθώς και από τον κίνδυνο και την αβεβαιότητα απώλειας του αρχικού επενδυμένου χρηματικού ποσού. Η αμοιβή του ξένου κεφαλαίου είναι οι τόκοι δανεισμού του χρηματικού ποσού που δανείστηκε η αγροτική εκμετάλλευση-επιχείρηση. Η αμοιβή του ίδιου (οικογενειακού) κεφαλαίου, είναι οι τόκοι που «θυσιάστηκαν», από καταθέσεις χρημάτων που χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να αγοραστούν πάγια περιουσιακά στοιχεία ή κυκλοφορούντα.

Για τον πληρέστερο υπολογισμό των δαπανών του κεφαλαίου, αλλά και για την πλήρη εικόνα που πρέπει να έχει η αγροτική εκμετάλλευση, προκειμένου να υπολογίσει τις δαπάνες του κεφαλαίου τις διακρίνουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- ➔ Δαπάνες μόνιμου κεφαλαίου
- ➔ Δαπάνες μεταβλητού κεφαλαίου

Η διάκριση αυτή αναφέρεται κυρίως σε μια βραχυχρόνια περίοδο (μία καλλιεργητική περίοδο). Οι δαπάνες του μόνιμου κεφαλαίου κατατάσσονται ανάλογα με το αίτιο που τις προκαλεί και συνήθως δεν μεταβάλλονται. Παρακάτω παρουσιάζονται οι βασικές κατηγορίες δαπανών μόνιμου κεφαλαίου: